

Et Rigt Ret!

Et spørgsmål om retfærdighed og legitimitet

Om retfærdighed, ret og retfærdighed i den moderne samfund. Et spørgsmål om, hvordan vi kan få et bedre forståelse af, hvordan retfærdighed og ret fungerer i vores samfund. Et spørgsmål om, hvordan vi kan få et bedre forståelse af, hvordan retfærdighed og ret fungerer i vores samfund.

NÆRHED VED DOMSTOLENE

ET SPØRGSMÅL OM RETFÆRDIGHED OG LEGITIMITET

SØREN STIG ANDERSEN | JURIST- OG ØKONOMFORBUNDETS FORLAG

Nærhed ved domstolene

Et spørgsmål om retfærdighed og legitimitet

Denne bog er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

Bogen er udgivet af Djøf Forlag (www.djoef-forlag.dk)

Søren Stig Andersen

Nærhed ved domstolene

Et spørgsmål om retfærdighed og legitimitet

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
2012

Denne bog er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

Bogen er udgivet af Djøf Forlag (www.djoef-forlag.dk)

Søren Stig Andersen
Nærhed ved domstolene – Et spørgsmål om retfærdighed og legitimitet

1. udgave, 1. oplag

© 2012 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf
er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt
uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslag: Bo Helsted
Tryk og inddeling: Ecograf, Højbjerg

Printed in Denmark 2012
ISBN 978-87-574-2843-8

*Udgivet med støtte fra
Jurist- og Økonomforbundets Forlags legat
til støtte af videnskabelige afhandlinger*

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Gothersgade 137
1123 København K

Telefon: 39 13 55 00
Telefax: 39 13 55 55
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Denne bog er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.
Bogen er udgivet af Djøf Forlag (www.djoef-forlag.dk)

Indhold

Forord	11
Forkortelser og citater	13
Kapitel 1. Indledning	15
1.1 Baggrund	16
1.2 Afhandlingens temaer	20
1.2.1 Nærhedsbegrebet	20
1.2.2 Nærhedens rolle i retsanvendelsen	22
1.2.3 Nærhed og retfærdighed	22
1.2.4 Trofasthed over for nærværelsen	24
1.2.5 Nærhedens vilkår i retten	24
1.2.6 Rettens legitimitet	26
1.2.7 Udviklingstendenser	27
1.3 Afgrænsning	27
1.4 Struktur samt metodiske og teoretiske overvejelser	30
1.4.1 Overordnet struktur	30
1.4.2 Metode- og litteraturvalg	31
1.4.3 Særlige metodiske overvejelser	35
Del I: Nærhed og afstand i retten	41
Kapitel 2. Formål med del I	43
Kapitel 3. Introduktion af afhandlingens centrale begreber	45
3.1 Nærhed	45
3.2 Afstand	50
3.3 Tvang	53
3.4 Intimitet	54
Kapitel 4. To historier om nærhed og afstand	57

Indhold

Kapitel 5. Nærhedens vilkår i retten	61
5.1 Relationen i en retssag	61
5.1.1 Særligt om straffesager	63
5.2 Regulering af retten til fysisk nærhed og til at blive hørt mv.	65
5.3 Domstolsafgørelser der træffes på skriftligt grundlag	70
5.4 Nærhed i kommunikationen og retten til tolkebistand	71
5.5 Afgørelser der tvangsfuldbyrdes af domstolen	73
5.6 Rammerne for processen	76
5.7 Repræsentation	77
5.8 Nærhedsrelationer inden for forvaltningen	79
5.9 Empiriske undersøgelser af nærhedens betydning i retten	83
Kapitel 6. Tendenser – muligheder og udfordringer	87
6.1 Centralisering og sammenlægninger	87
6.2 Brug af elektroniske kommunikationsmidler	89
6.3 Internationalisering	97
6.4 Mediation, mægling og konfliktråd	97
6.5 Symbolik og beklædning	99
Del II: Nærhed og retfærdighed	103
Kapitel 7. Formål med del II og introduktion til forståelse af nærhed og retfærdighed	105
7.1 Udviklingen af et etisk nærhedsbegreb	105
Kapitel 8. Nærhedsbegrebet hos Lévinas	109
8.1 Udgangspunktet for Lévinas' tænkning	110
8.2 Jeg'et og den anden – et spørgsmål om ansvar og nærhed	113
8.3 Hvordan opstår nærhed?	123
8.4 Hvad er et ansigt	131
8.5 Dommeres nærhedsrelationer	135
Kapitel 9. Retfærdighed	139
Kapitel 10. Kritik af den levinaske begrebsdannelse	151
10.1 Er Lévinas' nærhedsfilosofi metafysisk eller endog religiøst funderet?	151
10.2 Er Lévinas relevant for retstænkningen?	156

Kapitel 11. Sammenfattende om nærheds- og retfærdighedsbegrebet hos Lévinas	159
Kapitel 12. Trofasthed over for nærhedsbegivenheden	165
12.1 Badious begivenhedsetik	168
12.2 Sammentænkning af Badious begivenhedsetik og Lévinas' nærhedsfilosofi	177
12.2.1 Hvad er relationen mellem etik og ontologi?	178
12.2.2 Er etikkens grundlag immanent eller transcendent?	179
12.2.3 Hvilke konsekvenser har den etiske begivenhed for subjektet?	180
12.2.4 Andre udfordringer til sammentænkningen af Lévinas og Badiou	181
12.2.5 Lévinas' og Badious fælles projekt	183
12.3 En fælles nærhedsetik	190
12.4 Gæstfrihed	195
12.5 Afgørelsen	197
Del III: Nærhedens vilkår i retten	201
Kapitel 13. Introduktion til del III	203
13.1 Det metodiske samspil mellem begrebsudvikling og begrebsanvendelse	204
Kapitel 14. Tilstedeværelse	209
14.1 Narrativ tilstedeværelse	210
14.2 Fysisk og sanselig tilstedeværelse	215
14.3 Virtuel og videounderstøttet tilstedeværelse	222
14.4 Tid	229
14.5 De fysiske rammer for processen	230
14.6 Sammenfattende om tilstedeværelse	232
Kapitel 15. Kommunikation og sprog	235
15.1 Forskellige kommunikationsmodi	236
15.1.1 Sigen og det sagte	236
15.1.2 Skrift og tale	239
15.2 Den retlige diskurs og det talte ords vilkår i retten	243
15.3 Brug af tolk	250

Indhold

Kapitel 16. Kultur, tradition og symboler	253
16.1 Respekt for det anderledes	255
16.2 Udfordringer til nærheden i et samfund med høj kulturel diversitet	256
Del IV: Legitimitet og institutionel nærhed	265
Kapitel 17. Formål med del IV og overblik	267
Kapitel 18. Legitimitet	271
18.1 Legitimitet som legalitet	273
18.2 En fællesskabet iboende legitimitet	275
Kapitel 19. Institutionel nærhed	285
Kapitel 20. Domstolene som statslig institution	299
20.1 Beskyttelse af den statslige fornuft	300
20.1.1 Distancering	301
20.1.2 Udelukkelse	305
20.1.3 Fragmentering	305
20.2 Forholdet mellem lovgivningsmagten og domstolene	306
20.2.1 Domstolenes autonomi inden for forvaltningsretten	307
20.2.2 Domstolenes autonomi med henblik på straffastsættelse	308
20.2.3 Opretholdelsen af en hensigtsmæssig balance	311
20.3 Kontakten i retten som konstituerende for fællesskabets magt	312
Del V: Sammenfatning og perspektivering	315
Kapitel 21. Opsamling og konklusioner	317
Kapitel 22. Perspektiver: fremtidens nærhed	323
22.1 Rettens fremtidsudsigter i en »flydende modernitet«	323
22.2 Konkrete udfordringer og muligheder	325
22.2.1 Centralisering i form af sammenlægning af retskredse	326
22.2.2 Tilstedeværelse og brug af elektroniske kommunikationsmuligheder	327
22.2.3 Kulturel diversitet	328
22.2.4 Varetagelsen af det med nærheden forbundne ansvar	329
22.3 Ubesvarede spørgsmål og fremadrettede forskningsmuligheder	330

Appendix I: Brug af videlkommunikation mv. ved Retten i Hillerød	333
Appendix II: Brug af elektronisk kommunikation i forbindelse med retsmøder ved Hovrätten över Skåne och Blekinge	337
Summary in English	341
Introduction	341
Part I: The occurrence of proximity in litigation	342
Part II: Proximity and justice	343
Part III: The conditions of proximity in litigation	345
Part IV: Legitimacy and institutional proximity	347
Part V: Recapitulation and perspectives	348
Henvisninger	349
Litteratur	349
Internetressourcer	361
Andre internethenvisninger	361
Lovgivning mv.	362
Danmark	362
England	362
EU	362
USA	362
Internationale konventioner	362
Forarbejder	362
Danmark	362
Sverige	363
Norge	363
Retspraksis	364
Danmark	364
Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol	364
USA	364

Denne bog er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

Bogen er udgivet af Djøf Forlag (www.djoef-forlag.dk)

Forord

Denne afhandling handler om noget så grundlæggende som betydningen af, at der i retten finder et møde sted mellem mennesker. Hvad betyder det for, at der sker en retfærdig retsanvendelse, og hvad betyder det for rettens legitimitet?

Jeg glæder mig over den opbakning til projektet, jeg har fået fra Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet. Dette gælder i særdeleshed min vejeleder, Henrik Palmer Olsen, som fra starten af var åben over for og interesseret i, hvad der kunne komme ud af et sådant projekt. Mange tak!

En række mennesker – kolleger, venner og familiemedlemmer – har på forskellige tidspunkter læst og kommenteret på større eller mindre uddrag af afhandlingen eller endda den hele: Ole Stig Andersen, Matilda Arvidsson, Anne Louise Bormann, Morten Broberg, Alexander Carnera, Mikkel Jarle Christensen, Michael Gøtze, Peter Høilund (som ekstern »gransker« til mit evalueringsseminar), Desmond Johnson, Mads Peter Karlsen, Annette Lange, Anne-Katrine Lauesen, Kristian Cedervall Lauta, Amnon Lev, Mikael Rask Madsen, Nikolaj Nielsen, Henrik Palmer Olsen, Malene Maxe Petersen, Gry Ardal Printzlau og Thomas Thomsen. Jeg takker dem alle for interessen og de værdifulde kommentarer.

Også en tak til nuværende og tidligere kolleger og kontor-naboer på Juridisk Fakultet, som det har været et privilegium at lære at kende og have som kolleger gennem de 3 år, hvor afhandlingen blev til.

En særlig tak skal gå til det yderst kompetente og engagerede bedømmelsesudvalg bestående af Anne Lise Kjær, Panu Minkkinen og Håkan Gustafsson.

Endelig tak til Jurist- og Økonomforbundets forlags legat til støtte af udgivelse af videnskabelig litteratur og Vivi Antonsen for henholdsvis økonomisk støtte og gode råd med henblik på nærværende udgivelse.